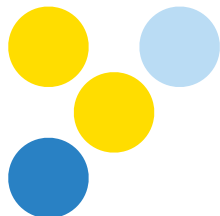

stálá konference asociací ve vzdělávání

Revize **RVP** podle SKAV

Východiska

Cílem revize RVP ZV je „modernizovat obsah vzdělávání tak, aby odpovídalo dynamice a potřebám 21. století“.¹ Často zmiňovaný požadavek na „provzdušnění kurikula“ a snížení objemu učiva není hlavním smyslem revizí, ale jen logickým důsledkem potřeby mnohem hlubších změn. Ty spočívají v reálném kompetenčním zaměření, což vyžaduje aktualizaci cílů vzdělávání a klíčových kompetencí a jejich provázání s výsledky učení.

Z čeho tak vyvozujeme?

Současný svět čelí závažným a rychle se vyvíjejícím environmentálním, ekonomickým a sociálním výzvám. Ty zahrnují mimo jiné rostoucí nerovnosti, rozvrat klimatického systému Země, proměňující se společnost a svět práce v kontextu digitalizace a automatizace apod. Tyto propojené krize a výzvy na jednu stranu ohrožují kvalitu života především u mladé generace, na druhou stranu představují obrovskou příležitost. Víze a strategické cíle dalšího směřování globálního společenství, Evropské unie i České republiky proto vyzývají k urychlenému řešení problémů a k hluboké společenské transformaci na cestě k udržitelné budoucnosti.²

Tyto aktuální výzvy vyžadují zásadní proměnu vzdělávání, abychom dokázali lépe zvládat a ovlivňovat změny. Potřebujeme pomoci mladým lidem osvojit si takové znalosti, dovednosti, postoje a hodnoty – kompetence, které jim umožní orientovat se v měnícím se světě a spolu s ostatními přispívat k tomu, aby byl lepší. Vzdělávání musí posilovat jejich sebedůvěru, odolnost a empatii, usnadňovat komunikaci a spolupráci, rozvíjet kritické a inforatické myšlení a kreativitu, vést k environmentální a sociální odpovědnosti, sounáležitosti a aktivnímu občanství. Po takové proměně volají nejen mezinárodní dokumenty **a modernizovaná zahraniční kurikula, ale také Strategie vzdělávací politiky ČR do roku 2030+.**

„Cílem vzdělávání v následující dekádě je základními a nepostradatelnými kompetencemi vybavený a motivovaný jedinec, který dokáže v co nejvyšší míře využít svůj potenciál v dynamicky se měnícím světě ve prospěch jak svého vlastního rozvoje, tak s ohledem na druhé a ve prospěch rozvoje celé společnosti.“

Zdroj: Strategie vzdělávací politiky ČR do roku 2030+

Hlavní doporučení

1. Vyjděme ze stávajících cílů vzdělávání uvedených ve školském zákoně v celé jejich šíři a naplníme je moderním obsahem. Základ vystihující hlavní cíle vzdělávání je ukotven ve školském zákoně, kde je získání všeobecného vzdělání jen jedním ze sedmi cílů – smyslem vzdělávání tedy nemá být primárně osvojování učiva. Rámcové vzdělávací programy musejí tyto cíle respektovat a rozvíjet všechny rovnoměrně. Je potřeba, aby byly cíle vzdělávání v RVP popsány stručnou, atraktivní a srozumitelnou formou.

Za inspirativní považujeme definici cílů vzdělávání např. od prof. Michaela Fullana (Vzdělání má pomoci lidem orientovat se ve světě a dělat ho lepším) nebo cíle vzdělávání z finského kurikula (Podporovat růst lidské bytosti a poskytovat kompetence potřebné pro zapojení v demokratické společnosti a pro udržitelný způsob života).

2. Sestavme vhodný výchozí kompetenční rámec RVP, reagující na výše popsané výzvy.

Rámec relevantní pro svět blízké budoucnosti musí mít ve svém středu člověka a svět (nikoli učivo) a musí proaktivně mířit na usilování o osobní jedinečné mistrovství každého (naplňování maximálního potenciálu každého žáka). Strategie 2030+ doporučuje zohlednit Klíčové kompetence Rady EU³. To by však nemělo znamenat jejich kompaktní přejímání jako celku, ale zohlednit potřeby českého vzdělávacího systému s ohledem na aktuální společenské výzvy. Obdobný přístup se propsal do národního kurikula např. Irska, Skotska či Finska. Další inspirativní sady jsou například kompetence týmu prof. Michaela Fullana⁴ či rámec kompetencí k udržitelnosti UNESCO⁵.

Školský zákon, § 2 odst. 2: Obecnými cíli vzdělávání jsou zejména:

- *rozvoj osobnosti člověka, který bude vybaven poznávacími a sociálními způsobilostmi, mravními a duchovními hodnotami pro osobní a občanský život, výkon povolání nebo pracovní činnosti, získávání informací a učení se v průběhu celého života,*
- *získání všeobecného vzdělání nebo všeobecného odborného vzdělání,*
- *pochopení a uplatňování zásad demokracie a právního státu, základních lidských práv a svobod spolu s odpovědností a smyslem pro sociální soudržnost,*
- *pochopení a uplatňování principu rovnosti žen a mužů ve společnosti,*
- *utváření vědomí národní a státní příslušnosti a respektu k etnické, národnostní, kulturní, jazykové a náboženské identitě každého,*
- *poznání světových a evropských kulturních hodnot a tradic, pochopení a osvojení zásad a pravidel vycházejících z evropské integrace jako základu pro soužití v národním a mezinárodním měřítku,*
- *získání a uplatňování znalostí o životním prostředí a jeho ochraně vycházející ze zásad trvale udržitelného rozvoje a o bezpečnosti a ochraně zdraví.*

3. Kompetence se musejí důsledně propsat do celého pojetí a do všech pater struktury RVP, od základního rámce až po vzdělávací výsledky. Je proto nezbytné, aby zvolený základní rámec nezůstal jen úvodní kapitolou, ale aby skutečně šlo o základní princip celého kurikula, který bude celým RVP prostupovat včetně provázání směrem k RVP dalších stupňů vzdělání.

4. RVP jasně zahrnuje wellbeing. V novém kurikulu je zajištěn systematický přístup k podpoře wellbeingu ve vymezení základních podmínek vzdělávání a vzdělávacích výsledků v oblasti wellbeingu. Nezbytnou podmínkou wellbeingu je podpora individualizace a sebeřízeného učení. V tomto směru plně podporujeme stanovisko Partnerství pro vzdělávání 2030+.

5. Pro úspěch takto komplexní reformy je bezpodmínečně nutné zajistit podporu školám, transparentní proces revize, otevřenou komunikaci a budování důvěry v systému. Žádná revize RVP nedosáhne výrazného zlepšení, nebude-li podepřená výraznou podporou škol při implementaci na všech úrovních. Nejde jen o finanční zajištění implementace, které je základem, ale i o metodickou podporu v souladu s opatřeními č. 3 a 4 Implementační karty Revize RVP Strategie 2030+.

Udržení, případně prohloubení otevřenosti v komunikaci o revizi RVP a jeho implementaci je další cestou, jak zajistit důvěru škol ve smysluplnost revize. Zároveň je potřeba budovat důvěru v celém systému i směrem shora dolů – posilovat důvěru ministerstva a centrálních institucí vůči školám, škol vůči svým pedagogům, pedagogů vůči žákům. Důvěru je přitom nutné budovat skrze reálné skutky – např. zavedením středního článku podpory, předřazení podpory škol před jejich kontrolou.

Nutné podmínky

K plné a funkční realizaci kompetenčně orientovaného kurikula je nutné upravit další spojené oblasti týkající se kurikulární reformy. Uvedené podmínky se omezují pouze na ty relevantní pro přípravnou fázi velké revize RVP.

1. Nechme RVP odlehčené, učivo nemá být definujícím obsahem.

Reforma RVP nesmí být pouze o provzdušnění stávajícího obsahu. RVP má obsahovat požadované vzdělávací výsledky, které směřují ke kompetencím a nemají být zaměňovány s učivem. Namísto statického učiva považujeme za žádoucí orientovat se na budování poznání rozvíjející vyšší úrovně myšlení (kontinuum). Vzdělávací výsledky mají být naformulovány v podobě zahrnující zkušenost, kterou žák prochází („na základě svého bádání...“, „tím, že realizuje projekt ve své komunitě...“). Výsledek pak nemůže být dosažen bez aktivních forem učení. Konkrétní vzdělávací obsah ať definuje sama škola, inspirací pro ni mohou být modelová ŠVP.

Máme vážné pochybnosti o přínosu dělení vzdělávacího obsahu na jádrový a rozvíjející z důvodu rozporu s podporou individualizace a dosahování vzdělávacího maxima každého jedince. Pokud k tomuto rozdělení dojde, je nezbytné důsledně zajistit, aby žádní žáci nebyli z přístupu k rozvíjejícímu vzdělávacímu obsahu a priori vylučováni a prostor pro individualizaci byl vytvořen v obou částech, nejen v té rozvíjející.

Již v RVP je potřeba vytvořit dostatečný prostor pro integrovanou tematickou výuku s průřezovými a mezioborovými přístupy a obsahy. Rovněž je nutné jasné propojení kompetencí se vzdělávacími výsledky. RVP má kromě očekávaných vzdělávacích výsledků stručně zahrnout i doporučené vzdělávací strategie a postupy k naplňování kompetencí.

2. Koncept časových dotací nesmí být překážkou pro kompetenčně pojaté kurikulum.

Stávající časové dotace jsou ve své míře detailu nefunkční a jsou naplňovány čistě formálně. V případě málotřídních nebo inovativních škol, které pracují s integrovanými předměty, jsou hodinové dotace omezující. Neproduktivní soutěž jednotlivých oborů o hodiny odsouvá klíčová průřezová témata bez dotací mimo pozornost. Při dobře nastavených a popsanych cílech vzdělávání a vzdělávacích výsledcích nemusí rámcový učební plán v RVP časové dotace obsahovat vůbec. Pokud je nastaví, ať jsou časové dotace výrazně obecnější a ideálně bez časového členění na uzlové body nebo stupně. Stanovení konkrétních časových dotací na úrovni předmětů a uzlových bodů má podle RVP povinnost stanovit až ŠVP. Učební plán bez časových dotací podpoří zásadní princip sebeřízeného učení a individualizace vzdělávání.

3. Uzlové body mají jasně definované cíle a neohrožují žáky ani školy.

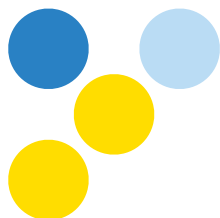
Uzlové body přinášejí mnoho negativních externalit, které jsou v přímém rozporu s kompetenčně pojatým RVP. Každé dítě se vyvíjí svým tempem, snaha fixovat dosažení vzdělávacích cílů žáka na pevný bod v čase vytváří nezdravé prostředí. Uzlové body ať jsou pojaty jako vývojové kontinuum (např. „výstupu může být dosaženo na konci 4. ročníku, ale u někoho dříve nebo později“), a ne závazné časové momenty, do kterých si žáci musí osvojit všechny předepsané výstupy.

Na uzlové body jsou navázány některé high stakes zkoušky, které ve svém důsledku vytvářejí vlastní skryté kurikulum⁶, a z tohoto důvodu výsledky z těchto zkoušek nemohou poskytovat adekvátní zpětnou vazbu. Chceme-li tomu zabránit, uzlové body nesmějí být v žádném případě spojeny s dopady na konkrétní osudy dětí např. v podobě high stakes zkoušek a v žádném případě na ně nesmějí být navázány. Ze stejného důvodu se nesmějí výsledky měření v uzlových bodech stát hodnotícím kritériem, podle kterého by byly školy srovnávány.

Při zavádění a umisťování uzlových bodů je třeba důsledně promýšlet cíle, s jakými je realizujeme, jakými cestami budeme ověřovat jejich naplňování, a především kdo bude příjemcem zpětné vazby, která z nich vzejde. Účelným cílem může být, že uzlové body poskytují zpětnou vazbu MŠMT a školám, jestli se daří naplňovat cíle vzdělávání. Zároveň nabízejí informace pro MŠMT, jakou podporu školy potřebují, aby mohly být stejně vysoce kvalitní a srovnatelné, a stát tak mohl zajistit každému dítěti rovný přístup ke kvalitnímu vzdělávání. Na vyhodnocování zpětné vazby se podílejí i samotné školy. Dalším cílem může být sledování, jak jsou naplněny podmínky pro učení dětí. Jiným cílem uzlových bodů s pozitivním potenciálem může být zachycení konkrétních žáků či tříd ohrožených předčasným odchodem ze vzdělávání.

Pokud uzlové body v RVP mají být uvedeny, je účelné, aby byly nastaveny ve 3. a 6. ročníku ZŠ. Tyto ročníky odpovídají devíti, respektive dvanácti letům dítěte, což jsou z hlediska vývojové psychologie významné milníky. Navíc 6. ročník je přechodem z prvního na druhý stupeň, kde se případný problém, a tedy i potřeba podpory projeví pravděpodobněji než o rok dříve na konci prvního stupně.

Tento dokument je výsledkem dlouhodobé expertní práce členských organizací SKAV, reprezentujícího tři desítky organizací působících ve vzdělávání, které nad předkládanými doporučeními vyjádřily shodu. Žádáme relevantní aktéry na MŠMT a NPI, kteří mají přípravu revize RVP v gesci, aby tato doporučení pečlivě zvážili a zahrnuli je do výsledných materiálů. SKAV nabízí Ministerstvu školství, mládeže a tělovýchovy a Národnímu pedagogickému institutu svoji podporu a spolupráci a je připraven se zapojit do přípravy revize RVP.

Zdroje

1 /

MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ, MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY, 2020. Strategie vzdělávací politiky České republiky do roku 2030+. Praha: Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy. ISBN 978-80-87601-47-1. Dostupné z: <https://www.msmt.cz/file/54104/>

2 /

a) ORGANIZACE SPOJENÝCH NÁRODŮ, 2015. Měníme náš svět: Agenda udržitelného rozvoje do roku 2030. Rezoluce přijatá Valným shromážděním 25. září 2015. AS/RES/70/1. Dostupné z: https://www.vlada.cz/assets/ppov/udrzitelny-rozvoj/dokumenty/Agenda-2030_CZ_final.pdf

b) EVROPSKÁ KOMISE, 2019. Zelená dohoda pro Evropu: Sdělení Komise Evropskému parlamentu, Evropské radě, Evropskému hospodářskému a sociálnímu výboru a Výboru regionů. COM(2019) 640 final. Dostupné z: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/ALL/?uri=COM%3A2019%3A640%3AFIN>

c) ÚŘAD VLÁDY ČESKÉ REPUBLIKY, 2017. Strategický rámec Česká republika 2030. ISBN: 978-80-7440-188-6. Dostupné z: <https://www.cr2030.cz/strategie/>

3 /

RADA EVROPSKÉ UNIE, 2018. Doporučení Rady ze dne 22. května 2018 o klíčových kompetencích pro celoživotní učení. Úřední věstník Evropské unie 2018/C 189/01. Dostupné z: [https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/HTML/?uri=CELEX:32018H0604\(01\)&from=CS](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/HTML/?uri=CELEX:32018H0604(01)&from=CS)

4 /

a) FULLAN, M., 2021. Leadership vedoucí ke zlepšování učení pro všechny žáky. ŘÍZENÍ ŠKOLY ONLINE. Dostupné z: <https://www.rizeniskoly.cz/cz/casopis/rizeni-skoly/michael-fullan-leadership-vedouci-ke-zlepsovani-uceni-pro-vsechny-zaky.m-8199.html>

b) FULLAN, M., 2021. Správné hybné síly pro úspěch systému jako celku. Centre for Strategic Education, český překlad SKAV. ISBN: 978-80-907826-2-4. Dostupné z: https://partnerstvi2030.cz/wp-content/uploads/2021/12/A4_Publikace_Fullan_Spravne_hybne_sily_2021_final_nahled2.pdf

5 /

UNESCO, 2017. Education for Sustainable Development Goals: learning objectives. ISBN: 978-92-3-100209-0. Dostupné z: <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000247444>

6 /

BRDIČKA, B., 2021. Kobří efekt plošného testování. NPI, Metodický portál RVP.CZ. Dostupné z: <https://spomocnik.rvp.cz/clanek/23075/KOBRI-EFEKT-PLOSNEHO-TESTOVANI.html>

stálá konference asociací ve vzdělávání

Kontakty:

Tomáš Kuba,

vedoucí pracovní skupiny SKAV k reformě RVP

tel. 605 292 950

tomas.kuba@skav.cz

Tamara Kováčová

manažerka advokačních aktivit SKAV

tel. 603 942 437

tamara.kovacova@skav.cz

www.skav.cz